

ALTIN MADENİ ÜZERİNE ÇEŞİTLEMELER

İsmail SEYHAN MTA Genel Müdürlüğü, Redaksiyon Heyeti Başkanı, ANKARA

Son yıllarda ülkemizin olağanüstü zenginlikte altın madenlerine sahip olduğunu ileri süren özel ve resmi kuruluşlar, üniversitelerimiz ve çok sayıda yabancı firma sansasyonel haberlerle kamuoyunda büyük beklentilere yol açmışlardır. Çokuluslu şirketler altın bakımından ümitli sahaları parsellemekte, üniversitelerimiz hazırladıkları raporlarda altın rezervlerimizin zenginliği karşısında şaşkınlığa düştüklerini belirtmekte, altın için bir araştırma merkezinin kurulması istenmekte ve Türkiye'nin altın haritaları hazırlanmaktadır. Binlerce numüne yurtiçi ve yurtdışı laboratuvarlara gönderilmekte, pilot işletmeler açılmakta, milyarlık krediler ve teşvikler verilmekte, kurulacak altın fabrikalarının yerleri belirlenmekte ve altın işletmelerine hükümet komiserleri atanmaktadır. Bugüne kadar üzerinde habersiz yaşadığımız altın filizleri ile bezenmiş dağlarımız yakında ülkemizin istikbalini değiştirecek, böylece bütün sorunlarımız da kendiliğinden çözülmüş olacaktır(!)

İnsan topluluklarında en yaygın bir şekilde ihtiyaç duyulan, yani en kolay satılabilen malların değişim aracı olarak kullanıldığını biliyoruz. Değişik toplumlar kakao tanelerini, canlı hayvanları, inci veya av hayvanlarının kürklerini para yerine kullanmışlardır. Para hizmeti görmede dayanıklılık, şekillenebilirlik, bölünebilirlik, tartılabilirlik ve taşınabilirlik gibi özellikler arandığı için zamanla altın, gümüş ve benzeri metaller diğer bütün rakiplerini yenerek onların yerine geçmiştir.

İSPANYOLLARIN ZENGİNLİK HIRSI

Ortaçağ Avrupa'sı altını daha çok Araplar'dan ve Afrika'dan temin etmiştir. Bu yüzdendir ki Kristof Kolomb Küba'ya yaklaşırken hatıra defterine: "**Havanın çok sıcak oluşuna bakılırsa buralarda altın bulunması gerekir.**" diye bir not düşmüştür. Haiti adasında yerliler altın üretmeleri için o kadar ağır şartlar altında çalıştırılmışlardır ki 30 yıl sonra burada hem altın rezervleri, hem de yerlilerin soyu tükenmiştir. Ya ölmeye veya altın bulup zengin olmaya gelen İspanyollar daha sonra Meksika'ya geçmişlerdir. Yüksek bir kültüre sahip, fakat kendini korumaktan aciz Aztek İmparatorluğunu 600 askeri ile tarihe gömen Cortez, gönderdiği bir gemi dolusu altın karşılığı, İspanya kralı tarafından Meksika Umumi Valiliği'ne atanmıştır. Daha sonra Peru ve Bolivya'nın da devreye girmesi ile 16. asırda Afrika'dan ve Amerika'dan

Avrupa'ya taşınan altın miktarı eşitlenmiş, 17. asırda ise Brezilya dünya altın üretiminde birinci sıraya yükselmiştir. Bugün de Amazona Havza'sındaki altın yataklarına hücum edenlerin oradaki yerlileri soykırımına uğratmaları nedeniyle dünya kamuoyunu meşgul eden bu ülke, yıllık 100 ton altın üretimi ile altıncı sıradadır.

AMERİKA'NIN ALTIN ÜRETİMİ

Kaliforniya ve komşu eyaletleri 1848 yılında Meksika'dan 15 milyon dolara satın alan ABD aynı tarihte Sacramento civarında bulunan altın yataklarından 10 yıl içinde 550 milyon dolarlık üretim yapmıştır. Tarihin en büyük altına hücum devrini yaşayan bu bölgede 1850 yılında altın arayan madencilerin sayısı 300 bini geçmiştir. 1908 yılında 140 ton, 1955'de ise sadece 58 ton altın üreten ABD son yıllarda Nevada altın yataklarının bulunması ile üretimini 205 tona çıkararak dünya üçüncülüğüne yükselmiştir. Komşusu Kanada ise yılda 130 ton altın üretimi ile dünya beşincisidir.

Rusya'da altın üretimi 19. asırda başlamış ve büyük olaylara sebep olmuştur. Lena Nehri havzasında altın üreten bir İngiliz-Rus şirketinin 7 bin işçisi dayanılmaz çalışma şartlarının düzeltilmesi için 1912 yılında göze aldıkları ilk grevde aileleri ile birlikte kaldıkları barakalardan çıkarılarak, Sibiry'a'nın dondurucu soğuklarına terkedilmişlerdir. İşletme binasının önünde toplanan işçilere ordunun ateş açması sonucu 200 kişi ölmüştür. Uzun yıllar dünya altın üretiminin üçte ikisini elinde tutan ve 1908 üretimi 42 tona düşen Rusya bugün 280 tona yükselen üretimi ile dünya ikincisidir.

Avustralya'da altın humması önce 1849 yılında Victoria bölgesinde görülmüş ve kısa sürede bütün doğu sahiline yayılmıştır. Altın madenciliği sayesinde bu kıtanın 1851'de 437 bin olan nüfusu 1858'de bir milyonu geçmiştir. O yıllarda dünya altın üretiminde birinci olan Avustralya bugün yıllık 152 ton üretimle dördüncü durumdadır.

Avustralya'nın tecrübeli altın arayıcıları dünyanın en büyük altın yatağı olan Witwatersrand'ın bulunması üzerine 1870 yılından itibaren Güney Afrika'ya geçmeye başlamışlardır. Bu yatakta, yerin 2000 metre altında ve 60°C sıcaklıkta çalışan siyah işçi sayısı 2. Dünya Savaşı sonrasında 315 bini, beyaz memur sayısı ise 40 bini bulmuştur. Bugün dünyada üretilen altının tek başına 620 tonunu veren Güney Afrika uzun yıllardan beri lider durumundadır ve bu altının gücü sayesinde ırk ayrımı politikasını da yürütebilmektedir.

ALTIN VE KROM

Altının popüler bir maden olması ve sansasyonel haberlere kanılarak çok daha önemli projelerin ikinci plana atılıp bütün fonların altın aramalarına tahsis edilmesi bir ülke için büyük hatadır. Maden ekonomisi açısından bir krom yatağının bir altın yatağından farkı yoktur. Fakat altın aramalarında elde edilecek bir başarı kişisel ve kurumsal propaganda için çok daha elverişlidir. Ortaçağda yaşayan ve bizim "simyacı" batılıların ise "alşimist" dedikleri insanların günümüz Türkiye'sinde yeniden dirilmelerinin sebebi de budur. Alşimistlerin kurşun ve civa gibi metalleri altına dönüştürme hayalleri ile bizim modern simyacıların epitermal pirit zuhurlarını altın yatağına dönüştürme çabaları gittikçe birbirine benzemeye başlamıştır. Altın hummasına yakalananların sayıklamalarına bakılırsa Çanakkale'deki yatakların rezervleri 30 milyon tonu aşmıştır. Hatay'da altın yataklarının eriyerek derelere, çaylara ve Asi Nehri'nin sularına karıştığı "saptanmıştır." Lidyalıların, Hititlerin, Truvalıların ve Urartuların hazinelerinin kaynağı bulunmuştur. Uydu fotoğrafları Nevada altın yataklarına en benzer sahaların Türkiye'de olduğunu göstermiştir, bunun için yabancı şirketler ülkemize akın etmiştir.

Bu tür haberlerin kamuoyunu etkilediği ülkelerde kapalı işletme gerektiren yataklara açık işletme makinaları için bile teşvik verilebilir, çeşitli kuruluşlardan bol ödenekli bilimsel araştırma projeleri koparılabilir ve rezervleri daha pilot

işletme sırasında tükenen yataklara büyük krediler temin edilebilir. Halbuki altın aramaları ve metalürjisi madencilik sektöründe en riskli alanlardan biridir. Aramalar sırasında tonunda 20 gram altın var denilen damarlar işletmede 2 gr. altın üretimine bile imkân veremeyebilir.

MERMERCİLERİMİZ

Uzmanlarımız yıllardan beri milyarlar harcanarak sürdürülen çalışmalar sonunda henüz 3-4 ton/yıl altın üretimine imkân verecek tek bir yatağın dahi bulunmadığını belirtmektedirler. Böyle birkaç yatak bulunsa bile yılda 90 ton altın ithal eden Türkiye için o kadar da önemli değildir. Halbuki mermerelerimiz yıllardır sorunları çözülürse yılda 100 milyon dolarlık ihracat yapacaklarını iddia ederler. Bu 8 ton altın demektir. Alüminyum üretiminde yüzbin ve bakır üretiminde ellibin tonluk bir artış 25 ton altın demektir. İşletilmeyi bekleyen demir ve fosfat yataklarımızdan yılda en az 10 ton altın eşdeğerinde üretim yapılabilir. Soda ve Nikel yataklarımız için de aynı şeyler söylenebilir.

Elbette Güney Marmara'nın Hallaçlar formasyonunda, Doğu Karadeniz'in cevherli Dasitlerinde ve Hakkari'nin mavi asbest sahalarında önemli altın yatakları bulunabilir, fakat sektörde öncelik ve ağırlıklara da dikkat edilmeli, madencilik ve definecilik birbirine karıştırılmamalıdır. Unutmayalım ki: **"Geri kalmış ülke demek, işlerini sıraya koyamayan ülke demektir."**